

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**СУЧАСНА ЮРИДИЧНА НАУКА:
ПРОБЛЕМИ ДОКТРИНАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

19 квітня 2019 року
м. Харків

Харків 2019

*Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради юридичного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
протокол № 11 від 20 травня 2019 року*

С 89 **Сучасна** юридична наука: проблеми доктринальної комунікації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 19 квітня 2019 р., м. Харків. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 328 с.

У розвитку української юридичної науки важливе значення має не припуститися розмежованості різних її складових. Протягом тривалого періоду існувало дванадцять наукових спеціальностей з юриспруденції. За часи незалежності України підготовлено і захищено велику кількість докторських і кандидатських дисертацій. Цим суттєво розвивалася вітчизняна юридична доктрина, однак комунікації між теоретико-історичними, галузевими, міжгалузевими, міжнародно-правовими, спеціальними юридичними науками не завжди є сталими і ефективними. Це стосується понятійно-категорійного апарату, методології, розуміння змісту суспільних процесів та їх юридичного оформлення. Саме цим питанням і проблемам присвячено роботу Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна юридична наука: проблеми доктринальної комунікації», у рамках якої відбувся дискурс представників різних наукових спеціальностей і галузей юридичної науки.

УДК 340

Редколегія: Т. Є. Кагановська, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України (головний редактор); О. М. Головка, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України (заступник головного редактора); І. В. Венедіктова, доктор юридичних наук, професор; М. М. Воронов, кандидат юридичних наук, доцент; М. В. Даньшин, доктор юридичних наук, професор; О. О. Житний, доктор юридичних наук, професор; професор Т. Л. Сироїд, доктор юридичних наук, професор.

Адреса редколегії: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, майдан Свободи, 6, м. Харків 61022, т.: (057) 707–53–81.

Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику. Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за їх зміст. Тези друкуються в авторській редакції.

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2019

Список бібліографічних посилань

1. Ткаля О. В. Правовий імунітет у категоріальному апараті юриспруденції. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 48–54.
2. Ткаля О. В. Темпоральна дія правових імунітетів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Юриспруденція. 2013. № 5. С. 26–30.
3. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве : монография. М. : Юристь, 2004. 250 с.
4. Калюжний Р. А., Лапка О.Я., Пікуля Т. О. Правові стимули в механізмі правового стимулювання : монографія. Київ : «МП Леся», 2013. 204 с.

УДК 343.2.01

Євгенія Сергіївна ЛОГВИНЕНКО,

кандидат юридичних наук,
викладач кафедри конституційного
і міжнародного права факультету №4
Харківського національного університету
внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7687-843X>

ПОНЯТТЯ «СИСТЕМА ПОКАРАНЬ» В ЮРИДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У науковій правознавчій літературі пропонуються та обґрунтовуються різні підходи до системи покарань, але за існуючою в юриспруденції «інерцією» її штучно зводять до числа явищ кримінально-правової дійсності, тоді як, по суті, система покарань є феноменом публічно-правової дійсності.

Своєю чергою, сучасна наука кримінального права дещо спрощено інтерпретує це поняття. «Під системою покарань у теорії кримінального права, – зазначає О. Г. Фролова, – нині розуміють встановлений кримінальним законом обов'язковий для суду й вичерпний перелік покарань, розташованих у певному порядку залежно від ступеня їх тяжкості» [1, с. 65]. Ідентичне визначення системи покарання подано й у фундаментальному підручнику «Кримінальне право України: Загальна частина» за загальною редакцією професорів В. В. Сташиса та В. Я. Тація [2, с. 328].

Наведені визначення поняття системи покарань є достатньо суперечливими, що визнають і самі теоретики кримінального права. Так, Л. В. Багрій-Шахматов, М. О. Беляєв, В. К. Кетов, О. І. Коробєєв, Н. Ф. Кузнецова, Б. М. Леонтєєв, О. Л. Цветинович та інші вважають, що будь-яка система покарань є соціально зумовленою і залежить від конкретно-історичних умов, рівня розвитку суспільних відносин,

головних завдань, які розв'язує держава на тому чи іншому етапі свого розвитку [2, с. 328].

Переконливою, на наш погляд, є логіка пояснень П.П. Осипова, який вважав, що при такому підході, коли система покарань зведена до переліку кримінальних покарань, унеможливується комплексне наукове її вивчення. Дослідження системи покарань «передбачає не лише вивчення окремих видів покарань, а й у якості попередньої умови — вивчення системи в цілому» [3, с. 69].

У філософському словнику поняття «система» визначається як сукупність елементів, що перебувають у взаємовідносинах та зв'язках між собою і утворюють певну цілісність, єдність [4, с. 427]. Отож система покарань як явище публічно-правової дійсності являє собою сукупність усіх існуючих видів покарань, розташованих у певному порядку в відповідності з різними критеріями, у позитивному праві. Безперечно, що такий критерій як ступінь тяжкості скоєного злочину є базовим, але не ексклюзивним.

Система покарань включає також критерій як обставини та умови за яких було вчинено особою протиправне діяння. Наприклад, злочин скоєно під примусом чи ні, психічно хворою людиною чи ні, особа злочинця досягла осудного віку чи ні, чи діяла особа свідомо, або ж у стані афекту тощо.

Зрозуміло, що перед законом «усі рівні», проте соціальний стан злочинця у тій чи іншій мірі може впливати на визначення покарання. До того ж, на систему покарання опосередковано впливають традиції та культура народу (народів), що об'єднуються єдиними державними кордонами. Не можна виключати і релігійний фактор, особливо коли ідеться про країни мусульманського світу.

Система покарань як і система права здатна змінюватися, що переконливо показує нам історія як кримінального, так і адміністративного права права. На всіх стадіях розвитку людського суспільства діяли й застосовувалися різноманітні системи, несприятливі юридичні наслідки, тягарі й обмеження, які відображали соціальну, класову сутність держав, систему пануючих у них відносин, що знайшли формалізацію у законодавстві.

Список бібліографічних посилань

1. Фролова О. Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові та кримінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів) : навч. посіб. Київ : АртЕк, 1997. 208 с.
2. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4–те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2010. 456 с.

3. Осипов П. П. Теоретические основы построения и применения уголовно-правовых санкций (аксиологические аспекты). Ленинград: ЛГУ, 1976. 136 с.

4. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. 5–е изд. Москва: Изд-во полит. лит., 1987. 590 с.

УДК 342.8

Світлана Миколаївна МАРЦЕЛЯК,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
конституційного і муніципального права
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

**ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УЧАСНИКІВ
ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСАДИ
ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУР
БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ**

Одним із наріжних принципів, обов'язкових атрибутів існування та розвитку демократично організованого суспільства є принцип законності. У сенсі виборчого процесу, законність означає, що формування й вираження волі народу під час виборів має бути максимально законним, повинно відбуватися в межах і в спосіб, прямо визначених законом [1, с. 43]. Її зміст становить діяльність, спрямована на неухильне виконання і дотримання Конституції України та вітчизняного виборчого законодавства всіма учасниками виборчих перегонів, на забезпечення такої поведінки органів публічної влади, їх посадових осіб, а також виборців та інших суб'єктів виборчого процесу, яка відповідає встановленим законодавством приписам, неприпустимість свавілля у їх діяльності, притягнення винних до юридичної відповідальності, надійне гарантування реалізації виборчих прав громадян України тощо.

Законність як засада виборчого процесу передбачає також максимальне звуження сфери дій на власний розсуд учасників виборчого процесу: вони не повинні виходити за рамки правових приписів своєї діяльності, здійснювати дії, не передбачені законодавством, приймати рішення, що виходять за рамки їх повноважень і т. ін. В цьому зв'язку слід наголосити, що значну роль у дотриманні принципу законності учасниками виборчої кампанії відіграє права культура.

Метою заходів з підвищення правової культури учасників виборчого процесу і референдумів є: створення належних умов для набуття широкими верствами населення (нинішніми і майбутніми

Ілона Анатоліївна КУРОВСЬКА ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В МІЖНАРОДНОМУ ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМАТИКА ЗМІСТОВНОГО НАВАНТАЖЕННЯ	201
Віктор Вікторович ЛАЗАРЄВ ПРАВОВІ ІМУНІТЕТИ ЯК САМОСТІЙНИЙ РІЗНОВИД ПРАВОВИХ ПІЛґ ТА ПРИВІЛЕЇВ	206
Євгенія Сергіївна ЛОГВИНЕНКО ПОНЯТТЯ «СИСТЕМА ПОКАРАНЬ» В ЮРИДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	209
Світлана Миколаївна МАРЦЕЛЯК ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УЧАСНИКІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСАДИ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУР БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ	211
Сергій Миколайович МЕЛЬНИК ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНОЗДАТНОСТІ УКРАЇНИ	213
Тетяна Анатоліївна ПАВЛЕНКО, Тетяна Євгенівна ДУНАЄВА ЩОДО МОЖЛИВИХ ПЕРСПЕКТИВ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО	218
Ірина Анатоліївна ПАХОМОВА СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИМУСУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ	221
Олександр Сергійович ПЕРЕДЕРІЙ ВЗАЄМОБУМОВЛЕНІСТЬ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ І РОЗШИРЕННЯ ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	225
Катерина Олексіївна ПЛОТНІКОВА ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ МІСЦЕВИХ ЗБОРІВ	229
Elena ROZHDESTVENSKAYA THE LAWS OF MANU AND RUSSKAYA PRAVDA — COMPARATIVE ANALYSIS	232